بقیه شماره گذشته ...

ولایت لوگر ازدید گاه هنر

ولایت لوگر علاوه باداشتن سخنوران، شاعران و خطاطان وسایر هنر فنی بوده است هنر های دیگری نیز در آن موجود بود، که ذیلا ذکر میگردد.

جاکت بافی: تا پیش از نیم قرن این فن بسیار مروج بود و مردم از محصول پشم گوسفند سردوز آماده می کردند وازآن جاکت های خورد وکلان، گادلر، ساده، سفید ورنگه ونیزد ستکش، جراب، کلاه، و دستمال گردن دریحه سیخچه ها بدست می بافتند وازآنها درایام زمستان استفاده مینمودند وضرورت مندان یکی از دیگر آنرا می خریدند وتمام احتیاج شان از همین جا پوره میشد و وارد نمودن از خارج ویا ولایت دیگر ضرورت نداشتند

کلاه دوزی: درسابق که تمام افراد جامعه اعم از مردان جوان وطفل کلاه می پوشیدند و هیچ فرد سربرهنه نمی بود فن کلاه دوزی درطبقه زن بسیار بود که برای ذکور وبرای اناث مرقچین می دوختن وآن دو نوع بود یکی بنام قرص یاد می شد که در آن کلاه باتو ن که یک قسم زدی بود روی تکه دبل دوخته می شد ودیگری بنام ظیتی بود که اولا تکه بشکل کلاه برش وچنلی بخیه می شد بعد میان هردو بخیه تاری دبل درمیان هردو لای تکه دریحه سوزن های مخصوص درآورده می شد وقیمت این نوع نسبت به نوع اول کمتر بود واین ضرورت نیز همین جا رفع می شد به وارد نمودن ازجای دیگر حاجت نبود برای بزرگ سالان واشراف از تکه سفید وبرای سایرین از تکه رنگه دوخته می شد

نمدبافی: درسابق که دوشک رواج نبود اکثر مردم بر گلیم می نشستند وبعضی مردم بالای گلیم نمد هموار می نمودند وبرآن نشست وخواب می کردند نمد از پشم گوسفند توسط زنان به یک مهارت خاص مالیده وساخته میشد وضرورت یک عده مردم به آن رفع میشد اما در پهلوی آن از ولایت وردگ نیز وارد میشد به هر اندازه که در رنگ، گل ودبلی آن زیادت میشد ارزش آن زیاد وقابل قبول مردم میبود.

پشمینه بافی: از پشم گوسفند سردوز ریشته وازآن دریحه کارگاه های کوچک گلیم چه د سترخوان، شال مردانه وطفلانه بافته میشد واین فن دراکثر جاهای لوگر بخصوص در ولسوالی ازره اجرا میشد ودرانجاجامه کوشوی که به چپن منگلی مشهور است وپتلون نیز ازپشم ساخته میشد مردم کوچی ازپشم نیز فرش رسن ودیگر ضروریات خودرا می ساختند.

کلالی: این هنر درزمان پیشین بسیار اهمیت وضرورت هر فامیل بود وصاحبان این فن بسیار ماهرانه تمام ظروف مورد ضرورت مردم رامی ساختند ازقبیل کاسه های خورد وکلان طعام خوری، سفال خمیری، قروت سایی، کالاشویی، کوزه آب یخ وآب گرم، کوزه های صراحی، چلم، تغدانی، چگ مسکه کشی، خم های آب، روغن دانی وغیره واین هنر در قریه های پادخواب روغنی، چرخ درویش وکلنگار نسبت به دیگر مواضع زیاد بود وتمام ضروریات مردم به آن رفع میشد وبه وارد نمودن ازجاهای دیگر حاجت نبود ولی بعضی مردم به اثر شوق از کاسه های استالفی استفاده میکردند.

زرگری: این هنر دربرکی راجان وپادخواب روغنی ازسابق موجود بود که انواع زیورات زنانه ازقبیل گوشواره، انگشتر، بازوبند، پای زیب وچمکلی راازنقره می ساختند وساخت ازطلا کم بود واین کارتوسط یک تعداد فامیل های مخصوص که درهر قریه بین پنجاه تا صد خانه بود اجرا میشد یک اندازه آن جهت فرمایش برای اهالی لوگر تیار ویک اندازه آن جهت فروش به شهر کابل برده میشد

نجاری: این فن برای ساختن دروازه، کلکین، ورسی، ستونهای خانه وبرنده، ریل سیق خوانی طور ماهرانه ومنقش وساده وجود داشت صندوق صندلی راشن پیل واسباب فلاحت نیز محصول این فن بود ونیزپاپوش زمستانی نالی چوبین که دری زبانان لوگر آنرا کروی وپشتوزبانان کاوی می گفتند توسط نجاران ساخته میشد ووسیله خوبی برای حفاظت پای ازبرف ولای بود ودو نوع ساخته میشد بنام اسپکی وخرکی اولی آن نسبت به دوم سبک وزیبا ونقش داشت وقیمت آن بلند نسبت به خود مزین تر بود واین صنعت تمام احتیاج مردم محل رابرآورده میساخت وبه وارد کردن ازجای دیگر ضرورت نبود بلکه محصول آن به شهر کابل نیزبرده میشد.

ادامه دارد ...

کمال الدین مستان

کمال الدین مستان د بناغلي جمال الدین زوی، په ۱۳۲۲ هـ. ل کال او د بلې سرچینې له مخې په ۱۳۲۷ لمریز کال د لوگر ولایت د خرخ ولسوالۍ په ششکلا کلي کې زېږېدلی دی. لومړنۍ او منځنۍ زده کړې یې د خرخ په لیسه کې سرته رسولې دي. لوړې زده کړې یې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو په پوهنځي کې بشپړې کړې دي

کمال الدین مستان خپله لومړنۍ رسمي دنده په روغتیا مجله کې پیل کړه او بیا یې په نورو گڼ شمېر مجلو لکه هنر، فرهنگ مردم، او لاژ او نورو کې دندې ترسره کړې. یو مهال د راډیو افغانستان د نطاقانو عمومي مدیر هم و. نوموړي په ۱۳۶۹ لمریز کال کډوالۍ ته مخه کړه او پېښور ته ولاړ. هلته د بي بي سي راډیو په تعلیمي خپرونو کې په دنده بوخت و

کمال الدین مستان د فیوونځي په اتم ټولگي کې و چې د شعر ښاپیرۍ په پرهېنگلې خندا ونازاوه. دی وایي: «تقریبا د نوونځي په اتم او نهم ټولگي کې دم چې ما له شعر سره مینه پیدا کړه، او په منظم ډول مې د شعر مطالعه پیل کړه.

بلاخره مې پر شعر ولیکه چې په ښوونځي کې د ترانې په شکل ویل کېده. هغه غږ لا تراوسه زه وخبروم چې دغې لارې ته پسې دوام ورکړم»

تر دې مهاله د کمال الدین مستان دا لاندې اثار چاپ شوي دي:

۱- د لمر څڅکو ته (لومړی شعري ټولگه)
۲- د ځانو شهادت (دویمه شعري ټولگه)
۳- پر پهېنیځلې خندا (دریمه شعري ټولگه)
۴- د بهايي جان صاحبزاده احوال او اثار (څېړنه)
۷- د مرحوم مولوي فیض زاده اخرني بیوگرافي (څېړنه)
۶- ولسي شاعران (څېړنه)
۷- ولسي ټاټگه (څېړنه)
۸- طوفان: (د ماکسیم گورکي د لنډو کیسو ژباړه)
۹- زما پوهنځی: (د گورکي د یو اثر ژباړه)
۱۰- هوښیاره نجلۍ - ماشومانو فوکلوریکه کیسه (بي بي سي)
۱۱- کیسې - چیستانونه (بي بي سي)
۱۲- بهايي جان شاعر شیرین سخن (فارسي)

د شعر بېلگه یې:

تـه سپـرږمـی یې پـه آسمـــــان کـې
زه پېرو ته لمر وهلی د سپرلي د خندا په آرمان کې
که دې زړه وي چې ته (ویس) شې زه (رامین) شم
د کیسو د مېینو ستورو په منډو کې را ښین شم

رقابت های ناپسند در خانواده ها

ازدواج یک امرالهی وسنت پیغمبر اسلام است ونیاز طبیعی بین زن ومرد به یک دیگر میباشد ودو رکن اصلی ازدواج زن ومرد هستند که در خطبه عقد، پیمان زندگی مشترک می بندند که یک زندگی مشترک ومساوی تا پایان عمر نسبت به یک دیگر عهد وفا داشته باشند. اما این امرماده امروز تبدیل به یک مشکل جدی در خانواده ها پیدا شده است زمانیکه صحبت از ازدواج یک دختر خانم وپسر میشود مشکل جدی رونما میگردد، اولین نگرانی که به ذهن والدین دختر خانم میرسد تهیه جهیز است.

همچنان تهیه جهیز یکی ازمشکل ترین معضله درخانواده ها در هنگام ازدواج دختر خانم ها است درخواست بیجا وموارد غیرضروری درمسئله ازدواج که برخاسته ازفرهنگ ورسم بد درجامعه میباشد واین خودنشا نگرپایان بردن سطح آگاهی مردم درمسایل اسلامی مرتبط به ازدواج میباشد عدم رعایت آن درحقیقت فامیل ها را بطرف بد سوق میدهند وباعث این میشود که جوانان درمسیر قانونی ازدواج نه نمایند وبرخی مراارد بطرف فحشاء وفساد اخلاقی کشانیده شوند.

نداشتن توانایی مالی پدر عروس برای تهیه جهیز مشکلات زیاد از خانواده ها است که یک فرهنگ نادرست درجامعه ما وجود دارد که تمام وسایل تهیه جهیز بدوش پدر عروس باشد.فلهذا جوانان علاقه دارند تا یک زندگی خوب وکامل داشته باشند ودر میان دوستان خود وهم دوره خود بهترین چیزها داشته باشند، اما این خواست چقدر واقعیت دارد آیا عادلانه است ویا خیر.

موضوع که در خانواده ها درنظرگرفته شود دختروخانواده پسراین باور را درذهن شان تقویت بخشند که شروع زندگی مشترک را آغازمیکنند تا یک زندگی مرفع وبدون کدام مشکلات داشته باشند که همه امکانات وتشریفات یک جا وارد یک خانواده در تشکیل شود با ایجاد یک فضای خوب در میان جوانان وخانواده های دوطرف تاحد امکان دچار مشکلات اقتصادی نگردد.

جوانان دراین شرایط که کشورمان با یک جامعه بسته روبروهست و ازدواج یک مسئله بس پیچیده ومرنوشت سازدرآن محسوب میشود، برای گذر ازاین مفرتوشه آنرا آماده نمایند اما مهمتراینکه فامیل ها تاحدی نهای کوشش خودرا کنند که درقسمت به ازدواج دادن دختران شان ازگرفتن پول ولوروومصارف گزاف درشیرین خوری وعروسی جلوگیری نمایند ومطابق به اساسات دین مبین اسلام این سنت را انجام دهند.

اگرازمصارف گزاف درازدواج جلوگیری بعمل آید ازیک طرف همه جوانان به طریقه اسلامی بدون مانع بزرگ همراه شان ازدواج مینمایند وفساد اخلاقی ونابسامانی های برخاسته ازغریضه شهوانی درجامعه گلیم آن برچیده میگردد، ازطرف دیگر ازرفتن جوانان به کشورهای خارجی جلوگیری میشود، همه ما میدانیم که رفتن جوانان برای بدست آوردن پول باالخصوص به کشورپاکستان وایران سبب این میشود که بیشتر جوانان ما به مواد مخدر روآورند وبدون اینکه به کشور برگردند ومقدار پولی را برای مصارف عروسی با خود بیاورند باردوش جامعه وفامیل میگردند.

تهیه کننده امین الله (عطا)

لیکوالي باید په څه ډول وشي؟

لیکوال یا لیکوالکی ټولنې په شونتنه نه؛ بلکې د ولس په ګڼه هڅه څه وراندې کړي، چې ولس او ټولنه ته وارو رده ار دیا لري لیکوالکې د ټولنې لپاره ستر انځوراخیستونکی دی، چې د ولس او ټولنې دردونه، واقعیتونه شونتنې، فکرونه او نور موضوعات په مختلفو زاویو کې په انځورونو کې راڅرگندو او انځور کوي یې

داړدیا په صورت لیکوالکې لومړیتوب په ټولنه کې هڅه ولسونو ته ورکړي، کوم چې په دردونو او ستونزو اخته او یا له نورو عملونو رنځ وړي

داچې لیکوال په کوم ډول د ټولنې لوړي او ژوري په خپلو لیکنو کې ځای په ځای کوي، هغه د خپل لیکوال مهارت او وړتیا ده، چې لوستونکي د لیکنې سرتر پایه پارگراف ته خیر او د لوستلو ته اړ ساتي

اوسنی ځینې لیکوالان شته چې لیکنې کوي او د لیکنو طرز یې د پخوا لیکنو چې ډېر یې تو صیفي لیکنې وي، هغه بیا خلې تکرار وي او داچې لیکنه باید پر هغه موضوع راو څرخي، چې له سرلیک سره تړاو او گټور پیغام خلکو ته ورسوي

لکه چې یادونه وشوه، اوسني نوي لیکوالان کوښښ په دې کوي، چې لیکنه په ډېره ډېره سره خلکو ته وړاندې کړي او دکافي مخ ډک کړي، نو باید لیکوال له حده زیات کوښښ وکړي، چې د لیکنې توکي قواعد او اصول په پام کې ونیسي، ترڅو لیکنه یې د لیکوالۍ په چوکاټ برابره وي

ښه لیکنه هغه لیکنه ده، چې د خلکو، ټولنې دردونه، ستونزې، فکرونه، وړاندیزونه او نور... یکې انځور شوي وي، ځانگړي پیغامونه په لنډو ټوټو او جملو کې خلکو ته په ښه ډول افاده کړای شي

د هر ډول لوستونکو ته باید لیکنه په ساده توروا او ټوټو لو سره وشي، څکه زموږ په هېواد کې ټول ولسونه د سواد له نعمته نه دي برخمن؛ خو لیکوال د خلکو په ژبه لیکنې وکړي سمه ده، چې ډېری لوستي کسان به د معتبرو لیکوالو لیکنې لوستلای او په مفهوم یې پوهیدلای شي، نو باید چې د ټولنې د خلکو وړتیاوې، تمایل او برابري په نظر کې ونیول شي

لیکنه باید ساده وي، دومره ساده نه چې لیکوال د خلکو په ذهن کې یو قسم راڅاو شي، چې گونگه یې لیکوال پر هیڅ څه نه پوهیږي، هدف دې د ساده لیکنو دا دی، چې موضوع ښکاره، په ارونده موضوع څرخېدنې، د سمېلو اسختو اوږدو نو الفا ونو اڅخه ډډه او لیکنه لنډه وي، خو داسې لیکنه چې ټولې موضوعگانې را اخیستل شوې وي او د لوستونکو پر ذهنونو چې کوم پوښتنې راگرزي هغه ټولو ته ځوابونه ویل شوي وي، یاني په لیکنه کې د واسې ژبه لنډیتي وي

لیکوال کوښښ وکړي، چې دیوې موضوع په شوراوي کې برلاسي او پوره معلومات ولري، د لیکنې پرو ځت ورته کومه ستونزه پیدا نشي، ځکه د لیکلو پر مهال لیکوالکې ته چې کومه ستونزه په شوره شوې موضوع پیدا شوه، نو بیا د لیکنې ترافیزې لاندې راځي او ذهن یې بل لوري ته بیایي لیکوالکې د ورځني مهال ویش په چوکاټ کې مطالعه او لوست ته ډېر ځای ورکړي، تر څو د مطالعې له لارې معلومات راټول او ډېري لیکنې وکړي، که لیکوال مطالعه او لوست ونه کړي، نو دیوې دایرې په شان به بند پاتې وي، پردومره معلوماتو به لیکنه وکړي، چې نور له دایرې ها خوا وړاندې کیدای نشي، نو ارینه ده، چې لیکوونکي د لیکنو تر څنگ مطالعه ډېره وارې او موضوع په سم ډول خلکو ته رسم کړي

که د لیکوالي لیوال یاستې، نو قلم ته لاس کړئ ولیکئ، ولیکئ وروسته یکې سمون او اصلاحات راولئ او بیا یې په پوره شور ولولئ، کله چې مو ولوسته نو بیا هم په کې سمون رالوستلای شي او له هغې وروسته له ځان سره خپله

لیکنه وساتئ او د پوهنتون استادانو یا یو لیکوال ته یې وروښایئ، کله چې لیکنه مو ولیده، نو خپلې لومړنۍ لیکنې سره سر وړ کړئ، ستاسو د لیکنې ښه ټلي او ضعیف ټکي ښکاره کوي او له دې سره لیکوال ځان جوړلای شي دې پروسې ته تر ډېره وخته دوام ورکړئ، کله چې ستاسو زړونه د لیکنې څخه تور شول نو اړدیا نشته چې ولیکئ، خو دیو کم وخت لپاره دمه وکړئ، چې ستاسو ذهن آرام واخلي او کله چې بیا ستا لیکوالۍ ته تند، راقلم ژر تر ژره پرې ورداندې او لیکنې وکړئ ښوونیز، ټولنیز، دیني او ورځني مضمونونه زیات ولولئ، د دې ترڅنگ کوښښ وکړئ، چې داسې یوه موضوع ځان لپاره شوره کړئ، چې څېړنیزه بڼه ولري، نو څېړنیز موضوع ستاسو لیکوالۍ ته نور هم ځلابیت او ستاسو کارونو ته خلاقیت ورکوي، ښه دا ده، چې څېړنه مو له کتابونو، انټرنیټ، لرغونو سیمو، تاریخي ځایونو، او د خلکو ویناو څخه پیل کړئ او له یادو تومونو څخه لوست، لیدنه او آورېدنه ترسره کړئ، خو سرچینه باید د لیکنې په پای کې ولیکل شي

په لیکنو کې بیا خلې (تکرار) باید نه وي او لیکنې هم له یوې او بلې لیکنې سره د پیغام په لیږد کې ورته والی (مشابهت) ونلري، که موضوع یوشان یا له بلې موضوع سره اړیکه ولري، ښه دا ده، چې هماغه موضوع په یوې لیکنې بسنه وشي لیکوالکی باید د ټولنې دردونه ولري، په لیکنه کې هغه څه وړزیاته کړي، چې د هغې ټولنې دود، رسوم یاني خلکو د خپلې سیمې سپکاوی یو بل ته کړي وي کوښښ دې وکړي، چې لیکنه په دې قسم پیل کړي، چې د ټولنې ولسونو ته انځور پیغامونه وروښیي، ترڅو ټولنه له ناوړو دودونو څخه وژغورل شي

لیکوال اړ دی، چې د خپل هېواد، تاریخي او سیمې ملي گټې په پام کې ونیسي، د هېواد ټولو قومونو ولسونو ته پوره پوره درناوی ولري او لیکوال نباید په یو اړخیز ځان وګوري، ځکه بیا هغه لیکوال کیدای نشي او د لیکوالۍ توکي اصول او مقررات تر پښو لاندې کوي لیکوالکی د ځان د مشهوریدو په خاطر لیکنې ونه کړي؛ پرېږدئ د لوستونکو پرېکړه ته، چې دوی څه وايي، د لوستونکو په زړونو کې څومره محبوبیت پیدا کوي او د هغه لیکنې په ټولنه کې څه بدلون او اغېزمنتیا راوستلای شي

نو مشهور لیکوال ځان پخپله ښکاره کوي، لیکنې یې په گرامري، لیکوالۍ او ادبي قواعدو ولاړې وي او لوستونکي په دې تمه ناست وي، چې د پلانکي لیکوال لیکنې به کله خپرېږي، چې څه یې لیکلي دي. که څوک څومره زیاتې لیکنې وکړي، نو د لیکوالۍ او گرامري اصولو په برخو کې ستونزې لیدل کیږي او وي، هغه لیکنې بیا هیڅ پر خلکو اثر نه کوي او نه هم لوستونکي لري، چې د هغه لیکوال لیکنې ولولي. اثر لرونکې لیکنې کله چې د لوستونکي سترگې د پوخ او پیاوړي لیکوال په نوم ولوېږي، نو د هماغه لیکوال لیکنې سرتر پایه په آرام فکر لولي او مفهوم ورڅخه اخیستلای شي، چې په ورځنیو چارو کې لوستونکي هم ورڅخه گټه پورته کوي او سني لیکوالان چې د لیکنو پر پل یې قدم ایښي هڅوي ته یا دوی ته کیږي، چې علمي او څېړنیز لوست او مطالعې ترڅنگ زیار وباسي، چې د پیاوړو لیکوالانو لیکنې دې هم ولولي، تر دې چې د لیکنو طرز او بڼه یې جوړه شي

نو ښه دا ده، چې که ښه او ډکه لیکوال له ځانه جوړه وئ، باید مطالعې او لوست ته ډېره پام ورواړه وئ، ادبي او فرهنگي ناستو کې گډون وکړئ، خه زده کړئ او خپلې لیکنو کې ځای پر ځای کړئ، چې بیا هغه وخت لیکوالکی کیدای شو، چې د لوست له لارې څه چې موږ زده کړي وي، پوره برلاسي پرې ولرئ او لیکنه پرې وکړئ

لیکنه: شیر محمد امیني ستانکزی